

Bunlar kendilerinden başka partiye hayat hakkı tanımıyorlar. Oysa Bulgaristan'da bizim parti, başka partinin aracılığıyla çalışabiliyor. Bu ne Türkiye'de, ne de Almanya'da var.

Ben, sorun bir kez daha görüşülsün diyenlere katılıyorum.

KARARLAŞTIRILDI: Pieck, Kuusinen, Ferdi, Sıtkı ve Valetskiy yoldaşlardan oluşan beş kişilik bir komisyon seçmek, bu komisyonu, açıklanan görüşler temelinde kararı işleyip düzeltmekle ve Dimitrov yoldaşa vermekle görevlendirmek.²¹

TÜSTAV tarafından Kasım 2000'de yayımlanmış olan desantralizasyon/separat kararının alınma süreci, Türkiye Komünist Partisi'nden Dr. Şefik Hüsnü Değmer ile Zeki Baştımar'ın delege olarak katıldıkları Komintern'in VII. Dünya Kongresi'yle açılıyor. Şu anki bilgilerimiz itibarıyla, Dr. Şefik Hüsnü Değmer (Komintern İcra Komitesi üyesi Ferdi), VII. Dünya Kongresi'nden 4 ay sonra, 21.12.1935 tarihinde G. Dimitrov'a¹ yazdığı bir mektupta "Dış Büro'nun Merkez Komitesi üyeleri, Şubat'ta, ülkeden sorumlu bir yoldaşın çağrılmasını, onun raporunun dinlenmesini, sonra da Nisan ya da Mayıs'ta Merkez Komitesi'nin toplantıya çağrılmasını gerekli görüyor"² diyor. Türkiye Komünist Partisi'ne ilişkin sorunlar 5.11.1936'da 23 kişinin katılımıyla yapılan bir toplantıda ele alınıyor: Erkoli (Togliatti)³ G. Dimitrov adına, Kuusinen⁴, Manuilski⁵, Moskvin⁶, Pieck⁷, Van-Min⁸, Alihanov⁹, Raymon¹⁰, Anvelt, Geriş¹¹, Kolarov¹², Sergeev¹³, Varga¹⁴, Valetski¹⁵, (geçici olarak katılanlar) Ayzemberger¹⁶, Dr. Şefik Hüsnü (Ferdî), Florin¹⁶, Gromov¹⁷, Lozanski, Mandalyan¹⁸, Pagline, Reşat Fuat (Sıtkı), Spiridonov¹⁹. Komisyonun 5 Kasım 1936 günlük oturumu, Dimitrov'un odasında, Togliatti'nin başkanlığında Türk Sorunu gündemiyle ve Dr. Şefik Hüsnü'nün raportörlüğünde gerçekleşiyor. TÜSTAV'ın yayımlanmış olduğu desantralizasyon/separat kararıyla ilgili belgeleri de Rusça'dan

¹ **DİMİTROV**, GEORGI /GEORGI MİHAÝLOVİÇ; JORJ; İVAN; İVANOV; HELMUT; YAN/ (1882-1949) - Komintern Batı Avrupa Bürosu Başkanı (1929-1933), Laypsig Davası kahramanı (1933), 1934'ten itibaren KEYK Başkanı, Komintern Genel Sekreteri (1935-1943), Uluslararası Enformasyon Şubesi - OMİ başkanı (1943-1945), Bulgaristan Başbakanı (1946-1949), BKP MK Genel Sekreteri (1948-1949).

² Rossiyski Tsenfer Hraneniya i İzüçeniya Dokumentov Noveçşey İstorii (Son çağ Tarihsel Belgeleri Koruma-İnceleme Rusya Merkezi), f. 495, op. II, d. 372, s. 89.

³ **TOGLİATTİ**, PALMIRO [ALFREDO ERKOLİ] (1893-1964) - İtalya KP ve Komintern aktifi, 1922'den MK üyesi, 1923'ten İtalya KP Yönetimi üyesi, KEYK üyesi (1924-1943), partinin KEYK temsilcisi (1926), 1926'dan sonra İtalyan KP Genel Sekreteri, partinin Fransa ve İsviçre'deki Dış Merkez yöneticisi (1927-1928), KEYK Prezidyumu üyesi (1928-1943), KEYK Sekreterliği üyesi (1935-1943), İspanya KP'de KEYK temsilcisi, 1944'te İtalya'ya dönüyor, değişik hükümetlerde bakan (1944-1946), 1946'dan sonra milletvekili, 1948'den sonra İtalyan KP'nin parlamento grup başkanı.

⁴ **KUUSINEN**, OTO VİLHELMOVİÇ (1881-1964) - Finlandiya KP kurucu üyesi, KEYK üyesi (1921-1943), KEYK Sekreteri (1923-1939), SSCB'de oluşturulan Finlandiya "Halk Hükümeti" Başkanı ((1939-1940), Karelya-Fin SSC Yüksek Sovyeti Prezidyumu Başkanı (1940-1958), SKP(b) MK üyesi.

⁵ **MANUİLSKİ**, DMİTRİY ZAHAROVİÇ /DMİTRİY ZAHARİÇ/ (1883-1959) - SKP(b) aktifi, MK üyesi (1923-1939), KEYK üyesi (1921-1943), KEYK Prezidyum üyesi (1924-1943), KEYK Sekreterlik üyesi (1928-1943), 1942-1944 yıllarında SKP(b) MK'de ve PUR'da çalışıyor, Ukrayna başbakan yardımcısı (1944-1953).

⁶ **MOSKVIN**, MİHAİL ABRAMOVIÇ (1883-1940) - Sovyet komünisti, profesyonel istihbaratçı, KEYK personelinden sorumlu görevli (1921-1938), KEYK üyesi, KEYK Prezidyumu üyesi ve KEYK Sekreterliği aday üyesi (1935-1938), NKVD tarafından öldürülüyor.

⁷ **PIECK**, WİLHELM (1876-1960) - Almanya KP aktifi, 1919'dan MK üyesi, KEYK üyesi (1928-1943), KEYK Prezidyumu ve Sekreterliği üyesi (1931-1943), 1935'ten sonra Almanya KP Başkanı, Özgür Almanya Ulusal Komitesi kurucu üyesi, Demokratik Almanya Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı (1949-1960).

⁸ **VAN MİN** (1904-1974) - 1931'den itibaren Çin KP MK, PB ve Daimi Komitesi üyesi, KEYK'deki ÇKP temsilciliğinin başkanı (1931-1937), 1935'ten itibaren KEYK, KEYK Prezidyum üyesi ve Sekreterlik aday üyesi, 1941'den itibaren parti işinden adım adım uzaklaştırılıyor.

⁹ **ALİHANOV**, GEVOTİ S. (1897-1938) - Ermenistan KP kurucularından, KEYK Personel Şubesi şefi (Aralık 1936-Mayıs 1937), Stalin'in baskılarına kurban gidiyor.

¹⁰ **GÜYO**, RAYMON (1903-1986) - 1928'den itibaren Fransa KP MK üyesi, Komünist Gençlik Enternasyonalı genel sekreteri (1935-1939), KEYK üyesi ve KEYK Prezidyumu aday üyesi (1935-1943), FKP MK PB üyesi (1945-1972).

¹¹ **GERİŞ** - KEYK elemanı.

¹² **KOLAROV**, VASİL (1877-1950) - Bulgaristan KP aktifi, MK Sekreteri (1919-1923), KEYK üyesi (1921-1943), KEYK Prezidyumu üyesi (1922-1943), KEYK Genel Sekreteri (1922-1924), Krestinter (Köylü Enternasyonalı) Yürütme Kurulu Başkanı (1928-1939), BKP'nin KEYK temsilcisi (1939-1943), Bulgaristan Halk Meclisi Başkanı (1945-1947), Başbakan Yardımcısı (1947-1949).

¹³ **KOLEV**, SVETOSLAV [SERGEEV, ALEKSANDIR PETROVİÇ] (1889-1950) - Bulgaristan KP aktifi, 1926'da MK üyesi, SSCB'de politik müteci (1926-1949), Georgi Dimitrov'un politik yardımcısı (1935-1941), KEYK personeli (1926-1927; 1933-1943), KEYK Sekreterlik Bürosu şefi (1939-1943), İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Bulgaristan'a dönüyor.

¹⁴ **VARGA**, EVGENİY SAMOYLOVİÇ (1879-1964) - Macaristan Sovyet Cumhuriyeti'nin kurucularından (1919), 1920'den sonra SSCB'de, Komintern'de çalışıyor, 1935'ten itibaren KEYK aday üyesi, SSCB Bilimler Akademisi Dünya Ekonomisi ve Dünya Politikası Enstitüsü Müdürü (1927-1947), 1939'dan itibaren akademisyen.

¹⁵ **VALETSKİ**, HENRİH (1877-1937) - Polonya KP kurucularından, Komintern III - VII kongrelerinde delege, KE Uluslararası Kontrol Komisyonu üyesi (1921-1924; 1935-1937), 1935'ten itibaren Komünist Enternasyonal dergisinde redaktör, NKVD tarafından öldürülüyor.

¹⁶ **FLORİN**, WİLHELM (1894-1944) - Almanya KP aktifi, MK üyesi (1924-1944), PB üyesi (1929-1944), SSCB'de politik müteci (1935-1944), KEYK üyesi (1931-1943), KEYK Prezidyumu aday üyesi (1931-1935) ve tam üyesi (1935-1943), KEYK Sekreteri (1935-1943), Özgür Almanya Ulusal Konsey üyesi (1943-1944).

¹⁷ **POPTOMOV**, VLADİMİR [GROMOV; TOMOV] (1890-1952) - Bulgaristan KP aktifi, 1922'den Yüksek Parti Konseyi üyesi, Yugoslavya, Avusturya ve SSCB'de politik müteci (1924-1925), İç Makedonya Devrimci Örgütü (birleşik) politik sekreteri (1925-1933), KEYK elemanı (1935-1943), 1942'de İnoradio Bulgar Redaksiyonu yöneticisi, Ecnebi Diller Neşriyatevi'nde sorumlu redaktör (1943-1944), 1944'te Bulgaristan'a dönüyor, 1944'te MK ve PB üyesi, Rabotniçesko Delo gazetesi Başredaktörü (1945-1949), Vatan Cephesi Ulusal Konsay Başsekreteri (1948-1949).

¹⁸ **MANDALYAN** - Georgi Dimitrov'un özel sekreterlerinden, KEYK elemanı.

¹⁹ **KOSTOV**, TRAYÇO [ÇERNOOKOV, DONÇO, SPİRİDONOV; TRAYÇO] (1897-1949) - Bulgaristan KP aktifi, 1931'den BİP MK, 1937'den MK PB üyesi, BİP MK Sekreteri (1938-1942), BİP(k) MK Sekreteri (1944-1946), Başbakan Yardımcısı (1946-1949), 1948'den sonra PB üyesi, tezgahlanmış bir davada ölüm cezasına çarptırılıyor.

çevirmiş olan Bilal Şen, Nisan 2002'de Bulgaristan'da az sayıda basımı yapılan *Belgelerin Sözü* adlı çalışmasında, bu toplantı tutanaklarından yaptığı özetlemenin daha geniş bir çevirisini veriyor.

Raportör Ferdi: Hükümet bir buçuk yıl önce daha radikal bir toprak reformu tasarısı kabul etti. Bu tasarı etrafında büyük bir kampanya yapıldı. İçerideki güçlenme, hükümetin daha aktif bir dış politika gütmesine yardım etti. Bu, Hitler'in iktidarı ele geçirmesinden kısa bir zaman sonra, Türkiye'nin demokratik devletler safını hedeflemiş olmasında gözlenmektedir. Bu münasebetle Türkiye, Balkan Antantı'nı yaratma anlamında ve Balkan Antantı'nı Küçük Antant'la yakınlaştırma anlamında çok büyük rol oynadı. Görüldüğü gibi, Türkiye, Fransız hükümetiyle ilişkilerden yana tutum alıyor.

Kemalist hükümetin Yakındoğu'da da bu tür anlaşmalar yapma girişimleri artık başarıyla sonuçlanmıştır. Şunu da söylemem gerekir: Hükümetin politikası yalnızca dış işlerinde değil, iç yaşamda da mantığa tam bir uygunluk göstermiyor. Sözelimi, Türkiye'nin demokratik hükümetler ve devletlerle yaklaşması, Sovyetler Birliği'yle yakınlığı, ülkenin Alman sermayesine ve Almanya'nın etkisine açılmasına engel olmadı. Bu durum, gelecekte Türkiye'nin barışçı politikası için büyük bir tehlike oluşturmaktadır. Ticaret sermayesi bayrağı altında Türkiye'ye giren Alman sermayesi büyük miktarlara varıyor ve Türk pazarında demokratik temsilciler için tehlike yaratıyor. Bazı rakamlar vereceğim: Almanya'nın Türkiye'ye ihracatı 1930 yılına göre iki kat arttı.

(Burada 30-35 dönemine ait tablo veriliyor.)

Türkiye ile Almanya arasındaki ilişkiler üzerinde etraflıca duracağım. Almanya yalnızca ekonomik tedbirler ve teknik yardımla yetinmiyor. Almanlar, Kemalist hükümete çok avantajlar sağlıyorlar. O nedenle hükümet, çeşitli Alman uzmanlarını ülkeye davet ediyor ve onlara önemli görevler veriyor. Alman uzmanlar arasında çok faşistler var.

Partinin görevi: Partimiz, durum ve amaç saptamada, sekterlikten çok zarar gördü. Parti, ülkenin iç durumuyla ilgili tahlillerde her zaman yalnızca olumsuz yanlarını söyledi ve hükümetle ilgili olarak da hep kötüleyici davrandı. Bu tutum Partiyi sekter görüş ve isteklere götürdü.

Örneğin, biz Türkiye'de burjuva demokratik devrimi sloganını savunuyoruz. Bu sorun, daha henüz Kemalist hükümet tarafından çözülmedi. Bizim parti doğru sloganlar ileri süreceği ve eylemlerinde onlara dayanacağı yerde, her vakit Kemalist hükümetin kesin olarak görevini yapamaz duruma gelmesini bekledi. Bu tutumuyla parti, kitlelere giden kendi yolunu kesiyordu.

Belirtmek gerekir ki, ülkedeki yoldaşlar, gerek Komintern ile, gerekse partinin yurtdışı komitesiyle yeterince iyi bağlanamadılar. Onlar VII. Kongre'nin ruhunu anlayamadılar ve sekter tutumlardan kurtulamadılar. Mesela İş Kanunu'yla ilgili kampanya sırasında bizim yoldaşlar, hükümetin kanun taslağını inceleyip öğrenecekleri ve onun eksikliklerini gösterecekleri yerde, büsbütün başka bir projeye ortaya çıktılar ve onu biricik taslak olarak işçi sınıfı arasına dağıttılar.

Bizim önümüzdeki ödev: Partiyi bu durumdan kurtarmak, kitlelerle bağlar kurması için ona yardım etmek; üstelik kitlelere de anlatmalıyız ki, onların ulusal çıkarları tehlikededir. Savaş politikasına karşı ve barış politikası için etkin biçimde mücadele edilmelidir. Bu sorunlarla bağlı olarak, partinin legalizasyon sorunu ortaya çıkıyor. Biz, kanunlar çerçevesi içinde hareket ederek, savaşa karşı barışı savunarak, kendimizi halka tanıtmalıyız. Şimdiki durumda parti bunu güç gerçekleştirebilir. Biz hesap ediyoruz ki, partinin temel güçleri açıkça Kemalist örgütlere, sendikalara, sportif topluluklara vb. girmelidir. Bizim yoldaşlar her yerde faşist propagandaya karşı çalışmak zorundadırlar. Bunun için bizlerin işçi sınıfıyla sıkı sıkıya bağlanmamız gerekir. Ülkenin tüm ilericileriyle yakın bağlar lazım bize.

Bu konu üstüne biz, bizim komisyonda oldukça çok tartıştık. Ben düşünüyorum ki, Komintern'in Sekreteryası, doğru karar alınması için bize yardım edecektir.

Parti kadrosu konusuna gelince, şu anda yaklaşık 500 üyemiz var. Bunların 150-120 kadarı aktif üyedir. Parti, büyük çoğunluğu ile işçilerden oluşuyor. Yönetici kadrolar arasında aydınlar da var. Alt kadrolar ise, yalnız işçilerden meydana geliyor. Parti, bu işçi kadroları politik açıdan geliştiremedi. Bu işçiler kendilerini pek ümit verici olarak gösteremediler, tabii ki, burada asıl hata partide.

Biz Komünist Partisini, yönetimi de dahil, legalize etmeliyiz. Ne var ki, görüşmelerimizde bu konuda fikir birliğine varamadık. Ben hesap ediyorum ki, aktif parti kadrolarının büyük çoğunluğunu aktif legal çalışmaya göndermeli, teknik kadrolarla birlikte yönetim organlarındaki yoldaşları gizlide bırakmalıyız. Bu kadrolar, direktif verecek ve parti birliğini sağlayacaktır.

Bizde başka bir görüş de şuydu: Parti tümüyle legal çalışmalı. Ve hareketi yönetmek için, yalnızca 5-6 yoldaş gizlide kalmalı. Somut olarak bu yönetimin nasıl gerçekleştirileceğini henüz daha düşünmüyorum. Türkiye koşullarında bu gibi yoldaşlarla karşılaşmak çok zorlaşıyor. Benim düşünceme göre, aktif kadrolarımızın tümü şu ya da bu bahaneyle tutuklanacaklar.

Düşünüyorum ki, Sekreteryaya doğru karar almamıza yardım edecektir. Düşünüyorum ki, biz hepimiz illegal kadroyu korumalı ve yoldaşlarımızı olabildiğince iş için korumalıyız.

(Bundan sonra rapor üzerinde tartışmalara geçiliyor.)

Sıtkı: Ferdi'nin söylediklerine ek: Ferdi yoldaş, Sovyet yardımı hakkında çok önemli bir dizi soruna değindi, fakat Sovyetler Birliği'nin Türkiye'ye açtığı kredilerle ilgili hiçbir şey söylemedi. Bence Ferdi bunu

tesadüfi olarak unutmadı. Biz Sovyetler Birliği'nin dostluğundan yararlanmasını beceremedik. Bundan, yalnızca durumunu iyileştirmek için burjuvazi yararlandı.

Ferdi yoldaş, bizim Kemalist hükümete ilişkin olumsuz tutumumuzu anlattı. Ferdi yoldaş dedi ki, Kemalist hükümet burjuva demokratik devrim sorununu çözmedi. Şüphe yok, bu çok önemli, fakat bu, gerçek durumla ilgili olarak söyleneceklerin tümü değil. Kemal, büyük önemi olan pek çok reform yaptı. Kemalist hükümet, Sultanın hükümetini devirmekten başlayarak devlet aygıtını kurmağa kadar bir sıra reform yaptı, ki biz bunları yanlış değerlendirdik. Biz, Kemalist önlemlerin karşısında tümüyle inkarcı bir tutum takındık. Biz olumlu yanları ağza almaktan korkuyorduk, olumsuzları ise hızla yayıyorduk (işçilere ulaştırıyorduk). Sekter politikamız yüzünden biz ortaya bir dizi yanlış slogan atıyorduk. Ben, bu konuda şunu da eklemek zorundayım: Biz yalnızca politik sorunlarda değil, ekonomik sorunlarda da irreal (gerçeğe uymayan) sloganlar ileri sürüyorduk, bu nedenle kitleler onları anlayamıyorlardı. Biz ise, uzun yıllar var oluşumuza karşın, politik etken olamadık.

Ferdi yoldaş artık söyledi, ben de eklemek istiyorum: Bizim, Komintern'le bağımız kötüydü. Hatta, kongreye delege olarak gönderdiğimiz arkadaşlar²⁰ yoluyla bile, bizim VII. Kongre çizgisini anlama ve onu doğru olarak yaşama geçirme olanağımız yoktu. Burada dil vb. güçlükler vardı.

Şimdi de parti kadrolarını legale çıkarma sorununa geliyorum. Ben, kitleleri seferber edebilmemiz için kadrolarımızı açığa çıkarma görüşüne elbette ki katılıyorum. Ne var ki, gizli bağı ve gizli teknik kadroyu gereksiz gören anlayışı, ben doğru bulmuyorum. Eğer partimiz tümüyle legalize edilirse, bu durumda biz, örgütümüzün bir darbeyle yok edilmesi tehlikesiyle karşı karşıya bulunacağız.

Pieck: Biz Türk yoldaşlarla uzun uzun konuştuk, partinin hataları, kitlelerle bağların zorunluluğu ve daha başka konular üstüne görüştük. Fakat ne yazık ki, tartışmalar boşunaymış, hiç olmazsa Ferdi için. O, burada yine, bizim toplantılarımızda destek görmeyen kendi düşüncelerini ortaya attı.

Dimitrov yoldaş bize kesin olarak açıkladı ki, doğru çalışırlarsa partilere yardım edilebilir. Komünistler, hükümet tarafından kurulmuş bütün kitle örgütlerinde çalışmak zorundalar.

Elimizde Türk Halkına Çağrı var. Bu çağrı özü bakımından çok mütevazı, çok kanaatkar ve gösterişsiz. O, Halk Cephesinden, Tek Cepheden söz ediyor, Türkiye'yle ilgili pratik sorunlardan bahsediyor. Ayrıca, bu çağrıda belirtilen ödevlerden başka, açıklanan görevler için Partinin kanun sınırları içinde kalarak mücadele edeceği söyleniyor.

Parti örgütüne gelince. Bana göre, Türk partisi, örgüt olarak mevcut değildir. Biz her komünistin, çalıştığı kesimde kitleyle bağlar kurabilmesinden, anlaşılır ve açık bir dille propaganda yapabilmesinden yanayız. Fakat bunlar dışında, Merkez Komitesi'nin direktiflerini iletecek başka bir örgüt de olmalıdır. Orada bağ rolü oynayacak bir yoldaş da gereklidir. Bu bağ gizli olmalıdır.

Merkez Komitesi sorunu. Bizde, 1932'de seçilmiş 28 kişilik bir Merkez Komitesi var. Bunların bir kısmı hain olmuş, bir kısmı kötü hareket sahibi, bir kısmı partiden atılmış vesaire. Kaba taslak bir hesaba bu 28 üyeden yalnız dokuz kişi kalmış. Bu, Merkez Komitesinin nasıl bir ihtiyatsızlıkla seçildiğinin göstergesidir. İşler, eylemler aydınlarca yapılıyor. Bence yönetim için 5 kişiden fazla olmayan bir grup gerek, ancak bunlar en yeteneklilerden ve en güvenilirlerden olmalıdır.

Biz, tümünün mü, yoksa bir kesiminin mi illegal olması gerekir konusunu görüştük. Ben düşünüyorum ki, açık çalışmak için de olanak var. Biz, Kemalist hükümete, kanunun çizdiği sınırlar içinde çalıştığımızı göstermeğe gayret ediyoruz. Biz, Kemalistlere kanıtlamak istiyoruz ki, şayet onlar faşist diktatörlüğe karşı çıkarlarsa, onların çeşitli önlemlerini destekleyebiliriz. Ama biz, işçilerin durumunun iyileştirilmesiyle, demokrasinin genişletilmesiyle ve bir dizi reformun yapılmasıyla ilgili bazı önlemlerin gerçekleştirilmesini istiyoruz. Açıklanma tehlikesi olanağı da hesaba katılmalıdır. Burada sorun şudur: Kim kimi darbe tehlikesi altına atıyor, açıklık gizliliği mi, yoksa gizlilik açıklığı mı? Legalite ile illegalite arasında bağ işini kim yapacak? Ben hesap ediyorum ki, bu sorun görüşülmelidir. Biz, görüşümüzü Dimitrov yoldaşa bildirdik, fakat biz sorunun çözümünü çabuklaştırmalıyız.

Varga: Bu çağrıya Alman etkisine ilişkin bir-iki tarihsel örnek eklenmeli ve bu nüfuzun sonucu olarak doğan neticeler gösterilmelidir. Ayrıca emperyalist devletlerin, Çarlık Rusyası da dahil, Türkiye'yi parçalama planları da anımsatılmalıdır ve ayrıca emperyalist devletler ile Sovyetler Birliği'nin Türkiye politikaları arasındaki çelişkiler gösterilmelidir.

Türkiye'nin sanayileşmesi politikasına gelince, bu Türkiye'ye özgü bir olay olarak görülmemelidir. Şimdi, sanayileşme bütün ülkelerde gündemdedir.

Almanya'nın Türkiye ticaretindeki payının yükselmesinden söz etmek Almanya'nın aldığı siyasi ve ekonomik önlemlerin sonuçlarını doğrulamaktır. Almanya'nın sömürgeleri olmadığı olgusu göz önünde bulundurulmalıdır. Almanya mallarını, Türkiye'de, İngiliz sömürgelerinden daha kolay pazarlayabilir. Bunun ise büyük önemi vardır.

²⁰ TKP adına VII Kongreye delege olarak Dr. Şefik Hüsnü ile Zeki Baştımar katılmışlardır.

Kuusinen: Bence Parti, gerici Kemalist unsurlar ile Kemalist hükümet arasında her zaman ayırım gözetiyordu. Fakat Kemalist parti içinde çeşitli insanlar var, demokratik kişiler olduğu gibi, gerici ögeler de var. Ne ki, bu sorunu öğrenmek ve Kemalist hükümetin hangi kesiminin ilerici rol oynadığını anlamak lazım. Günümüzde bu tekeli bir partidir, başka partiye hayat hakkı tanımıyor. Biz, Kemalist parti içinde, Kemalist ögeleri arayıp bulmalı ve onlarla toplanıp birleşmeliyiz. Türkiye'nin bağımsızlığını samimi olarak savunanlar ile öteki unsurlar arasındaki farkı görmeliyiz. Bizim politik analizimiz biraz tekyanlıdır. Belki de TKP'yi şiddetle eleştirmek gerekirdi, ama belirtmeliyiz ki, ne de olsa son zamanlarda onun bir sıra başarıları da vardı.

Şimdi örgütsel sorun: Siz illegal partinin tasfiye edilmesini öneriyorsunuz. Biraz düşünülün, bu işte derhal dönüşüm ve geçiş ne ölçüde olanaklıdır? Parti, yayınlayacağı kararda halka politikasını ilkesel olarak değiştirdiğini söylemek zorundadır. Şayet biz şimdi illegal partiyi likide edersek, bu demektir ki, biz bir süre bekleyiş haliyle karşılaşacağız. Ne var ki, biz söylediğimizi yapamazsak, bize artık kimse inanmayacaktır. Biz kanun çerçevesi içinde hareket ettiğimizi göstermeliyiz. Parti, illegal örgütlere bir çağrı yaparak güvence verebilir ki, bundan sonra gizli çalışmayacaktır. Bizler, dikkat ve gayretlerimizi kitle çalışması üzerinde yoğunlaştırmak zorundayız. Ben bu önerinin temel alınmasından yanayım.

Van-Min: Bu kararda biz, Partide kesin bir değişiklik yapma çabası görüyoruz. Önceleri biz, Kemal'in ulusal bağımsızlık ve daha başka sorunlarla ilgili politikasındaki olumlu yanlara gerçekten çok az dikkat ediyorduk. Fakat, bu partiyi tenkit etmemeliyiz demek değildir.

İkinci sayfada, Türkiye'de burjuva demokratik devrimin ödevlerinden bahsediliyor. (Okuyor). Biz biliyoruz ki, Stalin yoldaş tamamen açık bir şekilde dedi ki, Türkiye devrimi ötekilerden, ulusal devrimlerin birinci aşamasında kalmakla, ikinci evresine, tarım devrimi evresine geçmemekle ayırt edilmektedir. Bizler, Kemalizm'in ikinci aşamaya geçebileceğini, burjuva demokratik devrimini gerçekleştirebileceğini kabul ediyor muyuz? Bu sorun açıklığa kavuşturulmalıdır.

Ben hemfikirim, açık çalışmaya geçilmelidir. Türkiye koşullarında bu kesin bir zorunluluktur. Fakat bunun yanında gizli kadro korunmalıdır. Dikkatlerimiz bu konu üzerinde yoğunlaşmalıdır.

Moskvin: Türkiye Partisinin kendi sıralarında legalizasyon olanağı gördüğü için, her şeyden çok sorunun örgütsel kesiti açıklığa kavuşturulmalıdır. Bana öyle geliyor ki, belge yeteri kadar derin düşünülmemiş, hiç değilse bu izlenimi veriyor. Bazı formülasyonlar henüz yeterince açık değil. Biz gizli partiydik, şimdi açık parti oluyoruz demek, bu henüz yeterli değil. Bence, Kuusinen yoldaş, illegal partiyi likide etmeyi öneren yoldaşların gösterdiği hafiflikle ilgili tehlike çanları çalarken tamamen haklıydı. *Legalizasyon için, kendimize müttefik arayıp bulmak için, buna ortam yaratmak için mücadele örgütlemek lazım.*

Manuilski: Bu kararda iyi olan ne? İyi olan Türk yoldaşların, VII. Kongre çizgisini Türkiye koşullarında uygulamak için, kesin dönüşümle bağlı olarak, partiye yeni yön verme sorununu ciddi biçimde ortaya koymalarıdır. Bu ileriye dönük atılmış çok önemli bir adımdır, burada Ferdi yoldaşın hizmeti büyüktür.

Bu sorunu ciddi görüşmemiz gerekir, zira Türkiye işçi hareketinin ve komünist partisinin ilerdeki gelişmesiyle ilgilidir.

Düşünceme göre, Kemal Paşa hükümeti bir ölçüde ilerici rol oynuyor, fakat bu hükümet, bugünkü koşullarda tamamen gerici nitelikte çeşitli önlemler de alabilir. Bu, ülke içindeki, bir ölçüde de uluslararası güç oranlarına bağlıdır. Düşünüyorum ki perspektifte, yakın zamanda Kemalist hükümetin yön belirlemesi de uluslararası durumun gelişmesine bağlıdır. Eğer biz İspanya'da zafer kazanırsak, o zaman Kemalist hükümet bugünkünden daha ileri gidecektir. Şayet biz İspanya'da geçici bir yenilgiye uğrarsak, o takdirde Kemalist hükümette tamamen ters yönde şeyler gözlenecektir. Kemalist hükümetin Sovyetler Birliği'yle dostluk devri oldukça uzun sürdü. Şimdi Kemalist hükümet yeni yöneliş içindedir, İngiltere'ye yöneliyor. Asıl bu, bize partinin legalizasyonu perspektifini verebilir. Biz, Kemalist hükümetle ilgili tutumumuzu belirlemeliyiz. Biz bağımsızlık için, askeri ve ekonomik bağımsızlık için mücadeleye hazır olduğumuzu bütün örgütlerimize bildirebiliriz. Mesela, Çin partisini alalım. O, açıkça, Japon emperyalizmine karşı Çan-Kay-şek ile birlikte mücadele edeceğini açıkladı. Çan-Kay-şek ile görüşmeler yaptı. Fakat Çan-Kay-şek son zamanda Kızıl Orduya saldırdı. Bu, pratikte olağan şeylerdendir.

Benim düşünceme göre biz yönelişimizi, Kemalist politikayla ilgili tutumumuzu değiştirmeliyiz. Bu ilkesel sorundur. Beni ilgilendiren biricik şey şimdi, bizim, partiyi legalize etme girişimimize, Kemalist hükümetin nasıl bir tepki göstereceğidir. Fakat Türk yoldaşlar, durumu benden daha iyi bilirler. Bence bu hesaba katılmalıdır. Bana göre, Türkiye'nin bağımsızlığı sorunu, Kemalist hükümet sorunudur. Bugünkü durumda biz bu hükümeti ve bağımsızlığı tuttuğumuzu söyleyebilir miyiz? Bana göre, hayır. Kanımca, ekonomik ve politik bağımsızlık koşullu olarak konmalıdır. Biz bağımsızlıktan yanayız. Biz biliyoruz ki, Halk Cephesi üstün gelirse, biz o zaman bağımsızlık konusunu en önemli sorun olarak koyacağız. Fakat bugünkü halde Kemal hükümeti İngiltere'ye yöneliyor, Almanya'yla işbirliğine hazır. Bana öyle geliyor ki, Ferdi yoldaş bu sorun üzerinde biraz daha düşünmelidir.

İşçi ve köylülerin istemlerine ilişkin bizim programımız ekonomik duruma uygun olmalı ve işçi-köylü kitlelerinin çıkarlarını savunmalıdır. Kanımca, çağrıda bu sorunlar daha somut biçimde konmalıdır.

Şimdi sorun, aygıt (teknik aparat) açık mı olmalı, gizli mi olmalı? Burada tekyanlı hareket edilmemeli, çünkü bu şekilde hiçbir sonuca varılamayacaktır. Orada partimiz zayıftır. Türkiye fakir bir ülkedir. Bu fakirliğe karşın, orada 300 kişi hapisanede tutuluyor. Fransız yoldaşları ele alalım. Bu parti tümüyle açıktır, ama her ihtimale karşı, küçük bir illegal kadrosu var. Türkiye koşullarında bu sorun daha önemlidir. Bu sorun bir kez daha görüşülmeli ve karar bu fikir alış-verişi temelinde alınmalıdır. Ben Dimitrov yoldaşı beklememizi öneriyorum ya da belki Ferdi yoldaş, Dimitrov yoldaşa gidecek. Fakat, bence biz 10 gün beklemeliyiz. 10 gün sonra Dimitrov yoldaş burada olacak.

Valetskiy: Kemal Paşa için en uygun olan küçük, ufak ve tamamen gizli bir partidir. 15 yıl boyunca böyleydi. Burada değişim zorunludur.

Türkiye'de komünistler açık çalışmalıdır. Zorluklar kuşkusuz olacaktır, fakat bizim parti o zaman tamamen değişecektir. Türkiye'de bizim özgün bir durumumuz vardır. Burada Çin'le benzerlik kurmak zordur. Dünyada iki Türkiye yok. İlegal aygıtı likide etmekten söz edilemez. Bağlar illegal olmalı, fakat kitleyle çalışma açık olmalıdır. Ben yönetici nüvenin (çekirdek) büyük pasaportları olmasına kesinlikle karşıyım. Bu, işleri tamamen başarısızlığa götürecektir. Bize bu lazım değil. İlegal çalışma yapılabilir, ama legalde oynamaksızın. Manuilski yoldaş Fransa hakkında konuştu. Biz biliyoruz ki, gizli kadro bir dizi ülkede çok az kullanılmıştır. (...)

Bizim, Türkiye'nin bağımsızlığını hiç koşulsuz savunduğumuz söylenemez. Biz şimdi Türkiye'nin bağımsızlığı tehdit edildiği bir harp önü günleri durumundayız. Biz, komünistlerin kitlelerle bağ kurmalarını ve ileri doğru harekette etken olmalarını amaçlıyoruz.

Van-Min: Stalin yoldaştan alıntılarla temize çıkma faydasızdır. Durumu tümüyle kavramalıyız. Düşünüyorum ki, biz, sözgelimi, sorunu, Türkiye'nin gelişmesi için Kemalizm ortadan kaldırılmalıdır diye koyarsak, bu yanlış olacaktır. Biz belirli bir evreyi göz önünde bulundurarak konuşuyoruz. Bu aşamada henüz Kemalizmin gelecekteki rolü hakkında konuşmuyoruz. Ne olursa olsun, çalışmamızın başarısı için kitlelerle bağ çözücü etmenddir.

Manuilski: Belli ki, kimi yerleri vurgulayıp şiddetlendirmek gerek. Biz kararda iki farklı anlayış görüyoruz. Benim değindiğim kimi güvenceler kararda daha şimdiden vurgulanmış meğerse. Bana öyle geliyor ki, bu alanda çok az şey yapılıyor.

İşte bunun için, ekonomik ve politik güvenceler, bence kararda açık-seçik söylenmelidir.

Üçüncüsü, sözgelimi, Türkiye'nin bağımsızlığı ile ilgili olarak, ekonomik, siyasal ve askeri politikası üstüne Kuusinen yoldaşın söyledikleri gibi.

Bizim yönelimimiz partiyi reorganize etmektir. Fikir değiş-tokuşu sırasında ele alınan konular üstünde daha somut düşünülmelidir. 10 gün sonra Dimitrov yoldaş dönecek ve biz o zaman sorunu kesin karar için ele alacağız."

Ferdi: Bizim tartışmalarımız üstüne Pieck yoldaş bana dedi ki, herkes kendi önerisini ortaya koyma hakkına sahiptir. Sorun henüz Sekretarya tarafından kabul edilmiş değildir ki. Kabulden sonra o, hepimiz, bütün Türk yoldaşlar için kanundur ve o andan sonra biz onu yaşama geçirmek amacıyla tüm gücümüzü harcarız. Ne ki, görüşmelerde bazı şeylerin açıklık kazanması gerekir, bana göre. Bu nedenle Manuilski yoldaşın, olgu ve belgelerin bir kez daha gözden geçirilmesi ve Dimitrov yoldaşın söyleyeceklerinin de dinlenmesi önerisi çok mantıklıdır.

Tartışmaların özülü ilgili bir kaç söz: Van-Min demokratik devrime ilişkin sorunu ortaya attı. İş orada ki, Kemal Paşa burjuva demokratik devrimin kimi sorunlarını şimdi artık çözmüştür. Bizim Kemalistlerle ilgili tutumumuza gelince, bu çok önemli bir soru. Kararın ilgili yerlerinde buna yanıt veriliyor. Legalizasyon sorunu tüm bir süreç ve aşamanın işidir. Biz bunu yerel koşullara uygun olarak yapmak zorundayız. Kemal Paşa tarafından belki de büyük güçlüklerle karşılaşıcağız. Ama her hal ve durumda bu yapılmalıdır.

Pieck: Bu konunun bir kez daha görüşülmesini Türk yoldaşlara önermeliyiz. Ben yalnız şunu söylemek istiyorum: Bizim aramızdaki anlaşmazlık, hükümet politikasını değerlendirme ile Merkez Komitesini tamamiyle legalize etme konularındaydı. Ben eminim ki, Dimitrov yoldaşın katkısı olmadan biz bu tartışmayı sonuçlandıramayız.

Bizim aramızda legal çalışma nasıl anlaşılmalıdır diye de büyük bir anlaşmazlık vardır. Legalizasyon yalnızca bizim isteğimize bağlı değildir. O, ayrıca, bizim kitlelerle bağlanabilmemize bağlıdır. Biz bu sorunu legal örgütlerde çalışma olarak koyuyoruz. Partiyi çalışma yeteneğine sahip bir örgüt yapmak istiyoruz. Gizli kadro ortadan kaldırılmalı ve yalnızca beş kişi gizlide kalmalıdır. (...) Temsilcilerle bağ da illegal olmalı.

Başka ülkeyle karşılaştırma yapılamaz. Gizli aygıttan söz açılmışken belirtmeliyim ki, bu sisteme, Almanya'da çok daha önce geçilmeliydi. Almanya'da da, Türkiye'de olduğu gibi, tek parti iktidarı var.